Victoria BARAGA

Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă”
(Chişinău)

REVERBERAȚII ALE MOTIVULUI NARCISIC ÎN ROMANUL *UN VEAC DE SINGURĂTATE* DE GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Narcissistic motif's reverberations in the novel *One Hundred Years of Solitude* de Gabriel García Márquez

Abstract. The Colombian writer Gabriel García Márquez is one of the main exponents of magic realism. This procedure allows it to absorb a grid of pre-Columbian myths and symbols, also Christian, Greek and Latin, etc., among which we find in implicit form, but out better the narcissistic reason. The symptoms of narcissism can be encountered at the level of individuals, but also collectively. In the novel *One Hundred Years of Solitude*, beside the growing degression spectrum of love, it can be recognized and the incest too, as a derivative of narcissism manifested nation level. Already a genetic attraction to those like itself results in the deletion of the whole family Buendía and Macondo from the earth. Ursula's caution and vigilance were not able to face inertia of prescribed fate of those condemned to solitude. Rehearsal of names, facts, gestures, thoughts, dreams, prophecies are multiplied as in a mirror, so as Narcis doubled his image in the water mirror. Hallucinatory replay of the same image is an indicator of the sense of loss sheer origins and meaning of life.

Keywords: loneliness, incest, dictatorship, mirroring, narcissism, failure of love.

Introducere. O reevaluare a mitului din perspectiva unor noi axiologii şi sisteme ale Universului, ne referim la I. Bădescu [1], V. Nemoianu [2], D. C. Dulcan [3], B. Nicolescu [4], S. N. Lazarev [5], confirmă faptul că mitul este un limbaj. Adică, sfera mitologică este un sistem de comunicare, cu un ansamblu de principii, reguli şi forţe ordonate într-o structură unitară. Ca orice limbaj, mitul are scopul de a asigura un schimb de informaţie bazat pe principiul emiţător-receptor. Dar cine şi cui se adresează în mesajul mitic? Pentru realizarea unei comunicări este necesară prezenţa unui spectru comun al realităţii traversate. Şi invers, o secvenţă a realităţii solicită un anume limbaj pentru a o exprima. Dar despre care aspect al realităţii vorbeşte mitul? Ce fel de mesaj exprimă mitul, care nu poate fi redus la alt tip de limbaj? Ce constituţie are mitul, încât îi permite să realizeze ceea ce nu izbutesc formulele textelor explicite?

Spre deosebire de formele de cunoaştere ale conştientului, mitul se distinge printr-o structură specifică. Cercetătorul francez Roland Barthes constată că mitul este un sistem semiologic de valori şi nu trebuie citit doar ca un sistem factual. Sensul unui mit nu

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

se suprapune niciodată cu semnificaţia lingvistică, deoarece el este un „sistem semiotic secund” [6, p. 104]. Deci în forma sa exterioară mitul preia exprimarea unei istorisiri, de fapt, adevăratul mesaj se află ocultat de aceasta. În substanţa sa mitul este iniţiatic, iar domeniul iniţierii sale este misterul. Referitor la adevărul iniţiatic al mitului, N. Berdiaev spune că el „dezvăluie simbolic anumite procese profunde, care au avut loc dincolo de marginile ce separă timpul eonului nostru de cealaltă realitate eternă” [7, p. 92]. Depăşind timpul şi spaţiul profan, mitul se prezintă a fi vizionar, iar nouă ni se înfăţişează ca fiind arhetipal, după cum o susţin mai mulţi cercetători, printre care Mircea Eliade [8]. Astfel, mitul ne dezvăluie prototipurile cereşti ale fiinţelor, faptelor şi lucrurilor pământeşti. Concentratul informativ al mitului, care se vrea valabil pe mai multe planuri, unei gândiri discursive îi pare a fi eclectic, ambiguu sau pueril. De fapt, mesajul exprimat de mituri se adresează mai mult subconştientului, intuiţiei, decât conştientului, de aceea, el nu trebuie înţeles literalmente. Prin natura sa, mitul este simpatetic, scopul său este de a atinge centrul emoţional superior (conform lui G. I. Gurdjieff [9]), care ulterior furnizează informaţia centrului intelectual superior. Deci limbajul mitic este adresat unei trăiri emotive superioare, a cărei finalitate este iniţierea propriu-zisă. Printre trăirile stărilor emotive superioare, pe care le trezeşte mitul se disting: uimirea în faţa sublimului şi misterului vieţii; credinţa în perfecţiunea primordială a lumii şi iubirea ca o formă de comuniune cu Dumnezeu.

Viabilitatea şi sinergia miturilor se confirmă de-a lungul veacurilor. Deşi nu avem posibilitatea de a asculta miturile antice direct de la difuzorul acestora şi le cunoaştem doar prin intermediul textelor literar-artistice, totuşi suntem fascinaţi de forţa arhetipală ce o emană, de palingenezia mitului, după cum afirmă Pierre Albouy [10]. În funcţie de contextul în care se implantează, descoperim noile semnificaţii ale mitului.

Legenda despre destinul tânărului Narcis este una dintre cele mai fascinante istorii moştenite din mitologia vechilor greci. Se spune că Narcis [11], fiul zeului fluvial Cefisos şi al nimfei Liriope, a devenit un tânăr deosebit de frumos şi atrăgător, dar singuratic. Frumuseţea sa uimitoare trezea dragostea în sufletele celor ce îl priveau. Iar el rămânea indiferent la afecţiunile pământencelor şi a nimfelor, cu nepăsare trata şi simpatia bărbaţilor. Moartea nimfei Echo sau cea a prietenului său Aminias îl lasă insensibil. Pentru aceasta, Narcis este pedepsit de zeiţa Nemesis să se îndrăgostească de propriul chip reflectat în apa unui râu. Din imposibilitatea de a-şi atinge propria reflexie, tânărul moare. Dincolo de simplitatea descriptivă, mitul ascunde o complexitate de legităţi ale fiinţării. Meritul său este tocmai de a încifra într-o formulă plastică un ansamblu de adevăruri existenţiale. Vom încerca să abordăm unele aspecte ale mitului, care par a fi mai proeminente.

Prima parte a mitului relatează despre nesocotirea celor din jur de către Narcis, iar cea de-a doua – despre pedeapsa primită. La drept vorbind, el nu săvârşeşte nicio faptă infamă, niciun cod de legi nu-i poate incrimina ceva, iar acceptarea unei iubiri stă la libera alegere a persoanei. Deci problema lui Narcis transcende lumea factuală. Ceea ce la nivel manifest se comportă ca o neglijare a celorlalţi şi plăcere de sine, în fapt,

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

ascunde o eroare interioară. Infracțiunea sa este de ordin axiologic, Narcis încalcă ierarhia valorică: se dă prioritate iluziei, iar adevărul şi realitatea sunt nesocotite. Preocuparea sa este pentru propriul chip – nu pentru temei. Narcis nu recunoaşte un alt model, este inapt de a vedea altceva dincolo de sine. Miopia vizuală denotă o miopie sufletească incapabilă de a desluşi lumina sacră ca sursă a existenței. În ceea ce priveşte iubirea de sine, este o chestiune discutabilă. O cercetare mai atentă relevă că, de fapt, Narcis nu se iubeşte nici pe sine, el nu este un căutător al eului, al rostului, al esenței, ci doar al chipului. Dar, iubirea nu se reduce la admirația cuiva, aceasta este doar una din expresii. Iubirea este regăsirea luminii ca suport al făpturii sau făptuirii. Iubirea împacă contrariile – Yin-ul cu Yang-ul, bărbatul cu femeia, luminosul cu obscurul etc. – ea le transcende şi le favorizează existența în continua lor luptă.

Preocuparea pentru imagine e străină iubirii, e altceva decât un sentiment înălțător şi universal. Narcis nu iubeşte – el se îndrăgosteşte. Nutreşte un sentiment periferic de plăcere şi de dorință de posesiune. Doreşte să-i aparțină imaginea frumoasă şi exact aici simte că lucrurile îi scapă, în spatele formelor este ceva mai puternic, care net îl depăşeşte. Din această supărare de imposibilitate de a stăpâni lumea fenomenală îi survine moartea. Moartea este implantată în firea sa şi se realizează spre a confirma parabolic confuzia valorică a ordinii lucrurilor.

Funcția destinului este cea de purificare a sufletului, procedură ce se înfăptuieşte pe etape. La început, Narcis este înconjurat şi simpatizat de persoane cu o structură sufletească asemănătoare, astfel încât, privindu-i pe ei, poate să-şi vadă propriile lacune, dar şi să vadă dincolo de acest aranjament forța şi lumina structurantă a Creatorului. Narcis însă, având o receptare anostă, se plictiseşte de admiratorii săi pentru idolatrizarea ce i-o fac, deoarece ei exprimau o opacitate a receptării. Obtuzitatea neclintită a cunoaşterii acestora i-a produs un disconfort lui Narcis. Dar, de fapt, ne deranjează propriile deficiențe proiectate în exterior. Să amintim încă un detaliu parcă nesemnificativ, mitul susține că Narcis era un vânător iscusit, prin urmare, era un răpitor, nu un îmblânzitor al animalelor, deci nu era pacific şi nu era un promotor al armoniei. Şi, apoi, pentru a cultiva dibăcirea țintuirii, era nevoie şi de o practică. Impasibilitatea se manifestă nu doar la vânat, ci şi față de oameni, ea este, de fapt, o stare de spirit.

Nepăsarea față de unitatea şi armonia universală o manifestă şi alte personaje, care se cramponează doar la o singură reflecție. Adoratorul său Aminias, limitat la un singur model, nu-şi concepe viața fără Narcis, de aceea se sinucide cu spada pe care acesta i-o trimite. Actul său indică imposibilitatea rezolvării conflictelor şi retragerea în inacțiune. Dezertarea de la lupta continuă a acestei lumi e cauzată de reducerea la o sursă vitală iluzorie. Într-o lume a mişcării, inacțiunea echivalează cu moartea. Deci moartea fizică a lui Aminias rezultă ca o confirmare a apatiei spirituale. Situația nimfei Echo e şi mai interesantă din punctul de vedere al mitului, ea este pedepsită de Hera prin pierderea propriului glas: putea doar să reproducă sunetele din jur. Condamnată la reflectarea lumii exterioare, simbol perfect al ecoului, nimfa este inaptă să-şi exprime propriile trăiri. Ea există numai prin lumea din afara ei, fiind lipsită de posibilitatea de expresie a interiorului.

BDD-A22727 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

Mitul relevă mecanismul echilibrării legităților universale, în care o pedeapsă semnifică procesul de vindecare a maladiei spirituale. Astfel, zeița Nemesis, care cu rigoare veghează ordinea în univers, circuitul destinelor şi respectarea măsurii în toate, aplicând principiul delfic *Nimic prea mult* (*Μηδέν αγάν*), repune în drepturi legile sacre. Figurile mitului uită de integritatea şi armonia universală. Or, în această lume, asemeni principiului hologramei, fiecare punct deține informația privind prestratul sau factorul generic şi coagulant al universului. Dintr-o scădere calitativă a receptivității, se neglijează unitatea sistemului creat, dar, mai ales, viabilitatea sa.

Importanța mitului stă în reprezentarea unei construcții ce funcționează perfect. Avem nu doar întâmplarea lui Narcis, ci un sindrom general. Destinul lui Narcis este cazul adus la maximă exagerare. Dacă ceilalți se trăgeau spre el ca spre un exemplar similar sieşi, atunci el este preocupat de propria imagine. Narcis este prototipul unei patologii formate de cultul aparențelor. El este închis feed-back-ului universal, el stopează lanțul cauzal, circuitul vieții nu mai poate să-şi realizeze funcționalitatea. Necunoaşterea celuilalt ține de frica diminuării propriei importanțe. Chiar dacă nu ştia că vede propriul chip reflectat, marginalizarea la acesta semnifică un reducționism al comunicării. Iar existența noastră se țese din comunicări ca emițătoare ale luminii.

Imposibilitatea de a accepta tratamentul sufletesc prin a-i primi pe cei din jur cu propriile deficiențe, conştientizând că în spatele acestora se află o forță sacră, declanşează blestemul sau mecanismul karmei, care, de altfel, îi era hărăzit de la început, Ghicitorul Cefise îi prezice că va avea o viață lungă, dacă nu-şi va vedea chipul. Mesajul simbolic, citit desfăşurat, sună cam aşa: a nu privi lucrurile periferic, ci în ansamblul lor. Motivul oglindirii confirmă acest adevăr, căci în ea se reflectă doar cum se prelinge suprafața vieții, nu şi esența.

Miturile clasice exprimă cu ce se soldează devierea de la *axis mundi*. Eroarea de a nu fi în rezonanță cu sistemul universal se încheie dramatic, iar dacă adevărul nu este recunoscut finalul ajunge a fi tragic. Tragismul regăsit în mituri ține de împotrivirea de a accepta legitățile sacre.

Gabriel García Márquez. Scriitorul columbian Gabriel García Márquez (06 martie 1927, Aracataca, Columbia – 17 aprilie 2014, Ciudad de México, Mexic), deținător al Premiului Nobel pentru literatură în 1982, este unul dintre cei mai importanți scriitori ai secolului al XX-lea. Jurnalist şi scenarist, romancier şi autor de proză scurtă, Gabriel García Márquez se impune ca prozator grație romanelor sale *Un veac de singurătate* [12] (1967), *Toamna Patriarhului* (1975) şi *Dragostea în vremea holerei* (1985). Romanul *Un veac de singurătate* i-a adus o faimă internațională, este tradus în mai multe limbi şi editat în repetate rânduri. Creația sa a devenit un obiect de interes pentru exegeza literară mondială. Merită atenție modalitatea narativă, care cu deosebită îndemânare utilizează retrospectiva şi prospectiva. García Márquez este unul dintre exponenții principali ai realismului magic – o direcție stilistică proprie literaturii latino-americane din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Scriitorul guatemalez Miguel Angel Asturias califică această modalitate de scriere drept „realism permeabil mitului" [13], care îngăduie cuprinderea unui spațiu mult mai amplu ce include sferele tainice ale

BDD-A22727 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

inconştientului. Ceea ce a ajuns să predomine în narațiunea continentală este considerarea omului ca un mister pe fundalul unor date realiste. Scriitorii manifestă tendința de a arăta irealul sau ciudatul ca pe un fapt cotidian şi comun, cu scopul de a exprima nişte emoții şi nişte atitudini față de realitate. García Márquez găseşte o formulă specifică de narare constituită pe cultivarea formelor de fabulos dimensional, instrumental şi epistemic, după cum relevă hispanistul român Paul Alexandru Georgescu [14, p. 301], care permit infiltrarea miturilor în text. Autorul răstoarnă noțiunile tradiționale de real şi transreal, ajungând la confuzia sau chiar la inversia acestora. Astfel, în romanul său descoperim o avalanşă de mituri din diferite spații culturale, în special, motive antice greco-latine (Sisif, Narcis, Penelopa), biblice (geneza şi apocalipsa lumii, urcarea la cer), precolumbiene (escatologice). Ludicul intertextualității îi provoacă pe exegeți să găsească tangențe cu textele artistice universale ale unor scriitori ca Rabelais, Faulkner etc., dar şi rezonanțe ale realităților istorice şi contemporane. García Márquez abordează subiecte vulnerabile, conflictuale şi chiar incomode, precum relațiile dintre etnii, fiecare având credința, tradiția şi valorile sale; patologiile sexuale, care destramă normalitatea familiei tradiționale şi destinul colonial al popoarelor Americii Latine. Însă tema dominantă a lumii evocate de autor este singurătatea sau, cu alte cuvinte, carența şi setea de iubire.

Romanul exponențial al realismului magic este *Un veac de singurătate*, în care stilistica textului, oarecum asemănătoare limbajului mitic, permite asocierea şi tangența cu unele mituri dorite sau nebănuite. În această rețea a mitemelor regăsim, în formă implicită dar bine reliefată, şi motivul lui Narcis, care se află într-un dialog tematic cu grupul de miteme din sfera apocalipticului.

În romanul garciamarquezian *Un veac de singurătate* (1967) se relatează epopeea neamului Buendía, de la întemeierea satului Macondo până la sfârşitul apocaliptic. Durata timpului cronologic este de aproape un veac, în care se succed şapte generații ale fondatorilor acestui neam: José Arcadio Buendía şi Ursula Iguarán. Personajele, care animă satul Macondo, nu sunt doar creaturi originale, ci cu fiecare generație, în roman apar personaje tot mai complicate prin viața lor sufletească. Într-o formă comprimată poate fi urmărită evoluția istorică a individualității umane, cu variate fluctuații sufleteşti.

Motive narcisice în romanul *Un veac de singurătate*. Diferite aspecte ale mitului lui Narcis sunt întâlnite în romanul garciamarquezian *Un veac de singurătate*: harurile primite de la naştere, îndeletnicirile de natură agresivă, păcatele săvârşite şi pedepsirea acestora, sindromul neiubirii, motivul oglindirii şi moartea purificatoare. Narcis este o figură semidivină şi aceste miteme țin de destinul său individual, pe când în roman e vorba de destinul colectiv al neamului Buendía, de aceea ele sunt extinse şi multiplicate de-a lungul a şapte generații. Neamul Buendía cu toți descendenții lui funcționează ca un singur organism, concepție susținută de teoria constelațiilor sistemice familiale a psihoterapeutului şi filosofului german Bert Hellinger.

Darurile şi/sau vocațiile. Aşa precum Narcis este înzestrat cu frumusețe fizică deosebită, la fel şi membrii neamului Buendía sunt dotați cu calități impresionante, de neuitat, ce sunt menționate de cei din jur şi de autor. Personajele posedă calități deosebite, prin care se disting de ceilalți.

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

La început, José Arcadio Buendía fusese un fel de „patriarh tânăr", care dădea îndrumări şi sfaturi în treburile gospodăreşti întregului sat, având grijă de fiecare, el era cel care rânduise casele în aşa fel încât tuturor să le fie egal de comod. Avea un spirit ingenios şi inventiv, încât autorul spune cu umor că „întrecea geniul Naturii".

Colonelul Aureliano Buendía de la naştere avea darul previziunii, talent care se transmite şi altor membri ai neamului. Era un comandant legendar, scapă din 14 atentate, 63 ambuscade şi din faţa plutonului de execuţie, supravieţuieşte unei doze de stricnină capabile să ucidă un cal.

Frumoasa Remedios emana o asemenea frumuseţe, pudoare şi parfum, încât a declanşat un şir de victime. Numai mirosul ei sau dorinţa de a o admira erau fatale, ceea ce îi determina pe unii s-o creadă o cursă diavolească cu masca candorii. Însă ea dădea dovadă de o luciditate pătrunzătoare şi era lipsită de patimile lumeşti.

Amaranta Ursula, ultima femeie din neam, era înzestrată cu darurile avute de alte exponente ale neamului: era „la fel de activă, minuţioasă şi dârză ca Ursula şi aproape la fel de frumoasă şi provocatoare ca frumoasa Remedios, era înzestrată cu un instinct rar care-i permitea să anticipeze moda" [12, p. 331].

Cel din urmă descendent al neamului Aureliano (Rodrigo), era un „Buendía de soi ales, voinic şi încăpăţinat ca toţi cei care purtau numele de José Arcadio, cu ochii deschişi şi clarvăzători ai Aurelienilor" [12, p. 360], însă o examinare mai atentă a copilului descoperiră o coadă de porc, care nu-i alarmară pe părinţi, deoarece nu cunoşteau riscurile ereditare ale apropierii genetice.

O fiinţă frumoasă este un rod al devenirii, pe când dulceaţa excesivă a chipului este o primă treaptă a demăsurii în favoarea manifestului, neglijând sursa. Frumuseţea nu ne aparţine, ea ne este dată ca ustensilă. Următoarea etapă a florii ce emană parfum va fi ofilirea ei, ea nu-şi este sieşi suficientă, frumuseţea ei este funcţională. Există în permanenţă riscul celor dotaţi cu daruri divine – frumuseţe, inteligenţă sau voinţă – de a uita de sursa sacră, de iubirea lui Dumnezeu. Crezând că aceste daruri le aparţin, ei aduc un dezechilibru ordinii universale.

Îndeletnicirile. Mitul spune că ocupaţia lui Narcis ar fi fost vânătoarea şi era destul de iscusit. Deci o îndeletnicire mai puţin pacifistă, care denotă accente agresive ale firii şi gustul pentru hazardat. În romanul garciamarquezian întâlnim o ocupaţie similară din punctul de vedere al structurii spirituale. Competiţiile jocurilor de cocoşi, frecvent întâlnite în folclorul latino-american, apar şi în roman, însă, pe lângă îndrăzneală, fecunditate şi eroism, mai semnifică şi egoism, exces de virilitate şi violenţă. Descendenţii lui José Arcadio Buendía periodic revin la această tradiţie a creşterii cocoşilor. Egocentrismul şi agresiunea se manifestă şi în alte activităţi. Colonelul Aureliano Buendía este un comandant iscusit, „devenise omul cel mai de temut de guvern". Lupta din orgoliu, deşi era primul care înţelesese inutilitatea războiului, căci ideile nu pot fi demonstrate prin forţă. Arcadio ajunge a fi întruchiparea trufiei dictatoriale. Iar José Arcadio Segundo încă din copilărie manifestă curiozitatea de a asista la execuţii, gust care i-a pierit definitiv

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

după greva de la gară, în care au fost exterminați peste trei mii de participanți, dintre care el a fost singurul supraviețuitor. Cu timpul, violența capătă forme noi, mai monstruoase, ocupând tot mai mult spațiu.

Păcatele şi pedepsirea acestora. Persoanele care-l înconjoară pe Narcis nu sunt atacate în vre-un fel evident, agresiunea sa este de natură pasivă. Chiar dacă la prima vedere nu se recunoaşte, indiferența sau nepăsarea sunt fața ascunsă a violării armoniei universale. Nedorința de a stabili relații de iubire pământească o putem califica ca o dezertare de la funcția biologică, căci sfidează legea naturală a continuității. Starea spirituală a lui Narcis produce un climat ce atrage sufletele deficiente – Aminias, Echo –, care ciocnindu-se de neiubirea sa, nu fac față cerințelor vitale şi mor. La rugămintea nimfelor, zeița Nemessis, ca protectoare a echilibrului şi armoniei morale în univers, îl blestemă prin a se îndrăgosti de propriul chip reflectat în apă. Să luăm aminte: nu-l pedepseşte cu moartea, ci este condamnat la condiții de autonomie totală – să se uite în oglindă –, iar mai departe urmează autodigestiunea într-o lume complexă şi unitară.

Atmosfera paradiziacă de la începutul romanului este iluzorie, ulterior autorul aduce lămuririle de rigoare ce țin de întemeierea satului Macondo. José Arcadio Buendía cu nevasta sa Ursula, care-i mai era şi verişoară, hotărăşte să fugă din satul său natal, unde nu-şi găseşte liniştea şi pacea, fiind obsedat de fantoma lui Prudencio Aguilar, pe care îl omorâse pentru ofensa adusă demnității sale masculine, atunci când a pierdut la lupta cocoşilor. Cu mai mulți prieteni de ai săi, ispitiți de aventură, îşi luară femeile şi copiii, fugind de acea lume a ororii, pentru a întemeia o lume nouă. Deci cele două mari păcate săvârşite de întemeietorii neamului au fost: omorul şi incestul. Stigmatul păcatului comis de precursori plasează întregul neam sub semnul desființării. Nu avem zeitate precum în mit, blestemul se declanşează prin forța faptei săvârşite. Mecanismul karmei funcționează impecabil: păcatele se multiplică şi descendenții neamului sunt condamnați la singurătate. Procesul degradării se dezlănțuie prin comiterea păcatului. Chiar dacă la nivel fizic totul pare a fi minunat, derularea destinului survine ulterior. Ființa umană are o structură stratiformă. Fapta comisă la nivel fizic se înscrie la nivel karmic, care determină formula destinului. În situația lui Narcis ca semidivinitate, pedeapsa survine rapid, în cazul lui José Arcadio Buendía sancțiunea divină se desfăşoară în timp, de-a lungul generațiilor, neamul fiind conceput ca un organism.

Există doar două direcții ale ființării: evoluția sub stendardul vieții şi involuția, care cheamă în moarte. Romanul va constitui o alegorie a involuției ilustrată de reprezentanții neamului Buendía. Personajele de neuitat ale romanului, care se impun prin vigoare, încăpățânare, clarviziune, în acelaşi timp, sunt marcate de variatele forme ale singurătății.

„Uitarea de inimă”. Mitul antic relatează că Narcis este fiu al zeului Cefisos, care o sedusese pe nimfa Liriope. Nimic nu este întâmplător, un copil al seducției mai greu primeşte darul iubirii. Narcis întârzie să iubească pe cei din jur, animale, oameni, zei. Inima sa este împietrită la receptarea luminii universale ce animă ființarea. Narcis

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

confundă iubirea cu posesia. Când se îndrăgostește de propria imagine reflectată în apă, tânărul suferă de imposibilitatea de a atinge chipul ce se arată. Conform unei versiuni mitice Narcis ar fi avut o soră geamănă pe nume Narcisa, pe care o iubea nespus de mult, iar moartea prematură a acesteia l-a tulburat. Văzându-şi chipul în apa unui izvor îl confundase cu cel al surorii, de atunci nu a mai părăsit locul acela din dorința de a fi cu ea. Iubirea frățească e sănătoasă, ea întărește pilonii neamului, însă limitarea şi izolarea doar la exponenții genetic apropiați exprimă o patologie morală, afectivă, ce se reduce la un circuit restrâns al valorilor. Incestul este provocat de o carență de iubire, el este o variantă a egocentrismului.

Întemeietorii satului Macondo José Arcadio Buendía şi Ursula Iguarán moştenesc tentația incestului încă de la strămoşii săi. Deşi istoria neamului înregistrase deja patologiile consangvinității, ei totuşi avansează în apropierea genetică chiar cu riscul de a naşte „iguane”. Printr-o eroare axiologică orgoliul este plasat de asupra legilor naturii. În pofida precauțiilor Ursulei, descendenții neamului au ispita incestului. Când Pietro Crespi a spus că nu-i în firea lucrurilor să se căsătorească cu sora sa Rebeca, José Arcadio zice că „se balegă pe fire”. Iar Amaranta a fost trezită din jocurile ei erotice cu nepotul său Aureliano José şi-şi aminti că-i este mătuşă, atunci când „auzi istorisindu-se vechea poveste a omului, care se căsătorise cu una dintre mătuşile lui care, în afară de asta, îi era şi verişoară, şi al cărui fiu se dovedise a fi propriul bunic”. Ultimul incest din neam, dintre Aureliano Babilonia şi mătuşa sa Amaranta Ursula, a avut consecințe tragice: urmaşul lor, cel din urmă descendent al neamului Aureliano, pe lângă cele mai distinse calități avea o coadă de porc, fenomen deloc neglijabil: acest atavism e un indice al degradării genetice.

Iubirea constituie sentimentul axial al existenței: este prelungirea sacralității în lumea noastră, care ne animă ființarea. Iubirea este principiul tuturor valorilor sufleteşti, spirituale sau fizice. În lumea macondiană iubirea ca principiu al vieții şi al valorilor umane este prezentată preponderent în postura sa virtuală. Cât despre iubire ca sentiment, constatăm o lipsă continuă a acesteia. În timpul celor o sută de ani în neamul Buendía n-a existat o iubire adevărată, deşi deficiența crescândă de iubire este însoțită direct proporțional de o sete nestăvilită de iubire. Toți sunt atraşi de mirajul iubirii simțind nevoia de a iubi, dar şi de a fi iubiți. Însă iubirea se retrage din planul potențial în cel virtual, lăsând doar nişte imagini palide, care pot fi reconstituite doar prin moarte, adică prin revenirea la principiu.

Virusul neiubirii ia amploare în aşa măsură încât aduce ravagii sufleteşti. Se cuibăresc pasiunea, orgoliul, apatia, pizma, invidia. Uimirea este înlocuită cu groaza, pe frați îi uneşte complicitatea, apare resentimentul şi chiar lipsa de sentiment. Nu doar gândirea este afectată de uitare, ci şi inima. Manifestarea cea mai pronunțată a bolii „uitarea de inimă” este singurătatea. În comparație cu iubirea, care e constituită pe unire, singurătatea este un element separativ. Singurătatea nu este un rău, ci o contravaloare, care creează condiții pentru a readuce cursul vieții la valorile primordiale.

În romanul *Un veac de singurătate*, singurătatea constituie o prezență caracteristică personajelor şi, prin acestea, a întregii ființe Buendía. Doar unele personaje recunosc

BDD-A22727 © 2015 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

valoarea singurătății, altele, în mod inconştient, sunt atrase de ea. Singurătatea nu mai este rezultatul unei cauzalități vizibile, ci este datul destinului. Naratorul ne spune că ultimul Aureliano este „însemnat de la începutul lumii şi pentru totdeauna de pecetea singurătății".

Singurătatea evoluează de la starea de neîmplinire şi gol sufletesc spre plictis şi angoasă, căpătând, în cele din urmă, configurațiile stării de greață. Cucerind atâtea suflete, singurătatea ajunge a fi un fenomen de masă. Ba mai mult: singurătatea şi îmbătrânirea ajung a-i afecta nu doar pe cei vii, ci trec pe tărâmul morții, înspăimântând atât pe Prudencio Aguilar, cât şi pe Melchiade. În roman, singurătatea obține şi valențele singularității, căci ni se spune că „semințiilor osândite la un veac de singurătate nu le era dată o a doua şansă pe pământ" [12, p. 364].

Oglinda. Oglinda reflectă imaginea exteriorului. În prima fază a contemplării, Narcis se complace, îşi admiră nesățios chipul, iar apoi devine descurajat. Deoarece oglinda acționează depresiv: îl izolează pe om de întregul lumii limitându-l la sine, îl determină să-şi fie el însuşi sursă, îl lipseşte de posibilitatea de a trăi o viață autentică. Prin forța blestemului, Narcis este un consumator dependent al virtualului.

În romanul lui García Márquez, la fel apare motivul oglinzii. José Arcadio Buendía a visat „că în locul acela se înălța un oraş plin de animație, cu case ale căror ziduri erau făcute din oglinzi". Dar oglindirea, sub influența hiperbolizării, obține efecte halucinante. Oraşul cu oglinzi nu este altceva decât multiplicarea cantitativă a lucrurilor. Acest tip al repetiției nu este de ordin spiritual, ci faptic. Proeminența repetițiilor, care ocultează diferențierile, creează iluzia unui cerc vicios, asemeni poveştii „cu cocoşul roşu" un joc fără sfârşit.

Odată cu apariția copiilor şi a următoarelor generații asistăm la îndepărtarea mai mare a ramurilor de trunchi, care se supun tot mai mult oricărei adieri de vânt, dar în acelaşi timp sunt ramurile aceluiaşi copac. Fiind respectată individualitatea personajelor, forței ereditarului i se acordă o semnificație aparte. Deşi personajele au o libertate individuală, totuşi este evidentă rudenia lor: trăsături de caracter, obişnuințe, talente, patimi etc., sângele fiind un vehicul nu doar al vieții, ci şi al sufletului neamului.

Pilar Ternera constată că „istoria familiei nu era decât un antrenaj de repetiții inevitabile, o roată turnantă care ar fi continuat să se învârtească în veci, dacă nu ar fi fost uzura progresivă şi iremediabilă a osiei ei". Iar „Ursula îşi confirmă impresia că timpul se învârteşte pe loc". Colonelul Aurelian Buendía nu poate să sfârşească „cercul vicios al războiului". Şi Aureliano Segundo pe cel al chefurilor etc.

Timpul apocaliptic eclipsează celelalte forme temporale. În lumea macondiană sclerozarea capacității de gândire duce şi la ştergerea memoriei metafizice. Multiplicarea exterioară şi uniformizarea duc la pierderea conştiinței unicității lumii.

Dar repetițiile timpului apocaliptic, care sunt superficiale, în niciun caz nu trebuie confundate cu cele ale timpului eternei reîntoarceri, care sunt calitative în substanța sa. Omogenizarea repetiției apocaliptice, care pietrifică sau solidifică viul, este motivul generării sentimentului solitudinii. Multiplicarea lucrurilor este unul dintre coşmarurile agoniei.

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

Moartea. Moartea lui Narcis nu este înscrisă în blestem, ci presupusă. Este o consecință firească a propriului dezechilibru spiritual. Iar descendenții neamului Buendía au fost condamnați la un veac de singurătate. Şi aici moartea se înscrie, în mod implicit, ca un destin în realizare, nu ca o pedeapsă directă.

Motivul morții apare destul de des pe parcursul romanului *Un veac de singurătate*. Moartea fizică este parte componentă a existenței, e ceva firesc, nu înspăimântă nu trezeşte frică, ea deschide calea dominației spiritului, adică a vieții cele adevărate: *mors ianua vital* (*moartea poartă a vieții*). După moarte omul încetează să mai facă parte din rândul celor cu trup, însă nu şi să existe. El trece doar dintr-o lume în alta şi acest drum este ireversibil, însă nu e exclusă comunicarea cu cei din lumea ce au părăsit-o, bineînțeles, cu cei receptivi şi sensibili la memoria metafizică. Aceste lumi deşi paralele, coexistă contactându-se, căci sunt consubstanțiale.

Personajele romanului presimt apropierea morții, descifrează prezența ei în semne, vise, intuiții. Trecerea sufletului în lumea de dincolo se înfăptuieşte lent, astfel spre sfârşitul vieții omul se află mai mult dincolo decât aici. Aflăm de la José Arcadio Buendía că „singura ființă cu care de multă vreme putea să intre în legătură era Prudencio Aguilar" [12, p. 130]. Amaranta ştia cu precizie că va muri când va termina de țesut lințoliul, ba mai mult, a văzut moartea personificată: „O recunoscu îndată şi nu găsi nimic înspăimântător în ea" [12, p. 249]. Când colonelul Aureliano Buendía este întrebat ce face, el răspunde: „Aştept înmormântarea mea". Iar Úrsula prezice că va muri la trei zile după încetarea ploii.

În Macondo se acordă un respect deosebit ritualului înmormântării, se obişnuieşte declararea doliului. Cutuma ajunge la extrema încât Úrsula să declare „doliu fără mort". Treptat moartea ajunge să îngrozească şi să trezească temeri următoarelor generații, fiindcă se manifestă extensiv, lăsând tot mai mic spațiu vieții. Necruțător, moartea înghite tot mai multe vieți, încât cuvintele nesăbuite ale Amarantei şi farmecul frumoasei Remedios aducătoare de victime, par a fi nesemnificative față de măcelul de la gară.

Apoi, moartea îşi schimbă conotația inițială – ea nu mai însemnează perisabilitatea trupului, ci a spiritului, fapt ce o determină pe Úrsula să afirme că sunt fantome vii şi fantome moarte. Se conturează motivul înstrăinării, care e şi mai de temut decât moartea. Anume moartea sufletească răpeşte memoria oamenilor. De existența ei pentru prima dată îşi dă seama Úrsula, fiind pe post de păpuşă pentru strănepoții ei Aureliano şi Amaranta Úrsula, ea exclamă în şoaptă: „Doamne! Deci aşa este moartea". Aceasta este moartea morții pomenită chiar de la începutul romanului. Tocmai de ea avea frică Prudencio Aguilar: „După atâția ani petrecuți în moarte, regretul după lumea celor vii era atât de acut, nevoia de societate atât de chinuitoare, şi atât de îngrozitoare apropierea celeilalte morți în sânul morții, încât Prudencio Aguilar ajunsese să-l iubească pe cel mai crâncen duşman al său" [12, p. 75]. E moartea ce nu lasă nici morții în pace, căci ultimilor urmaşi „li s-a întâmplat de mai multe ori să fie treziți de forfoteala febrilă a morților" [12, p. 359]. Anume această moarte a făcut să fie uitat neamul Buendía chiar înainte de a se naşte ultimul urmaş al său.

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)

Concluzii. Limbajul mitic face parte din arsenalul valorilor culturale neperisabile. Viabilitatea miturilor se confirmă de-a lungul timpului. Istoria lui Narcis poate fi recunoscută în operele artistice ale lumii. Ea apare în mod deliberat sau involuntar, explicit sau implicit, ca un rezultat al lecturilor asimilate şi sedimentate sau ca un joc hazardat al inconştientului.

În romanul *Un veac de singurătate* a scriitorului columbian Gabriel García Márquez, care este deschis limbajului mitic, povestea tânărului Narcis se conturează în formă implicită. Fără dificultate vom regăsi principalele miteme: darurile şi/sau vocaţiile personajelor, îndeletnicirile lor, păcatele săvârşite şi pedepsirea acestora, pierderea capacităţii de iubire, motivul oglinzii şi cel al morţii. Aceste motive se desfăşoară corespunzător temei, structurii sau stilisticii romanului. Diferenţierile sunt de suprafaţă, de formă, pe când conceptul general, exprimat prin mitem ca un concentrat informativ plastic adresat subconştientului, se confirmă.

Mitul lui Narcis, reflectat şi în romanul scriitorului columbian, exprimă o legitate de echilibrare a universului: cine nu participă la marea creaţie universală prin receptivitate sufletească, este eliminat prin separaţiune, rămânând în compania similarului sau sinelui, ceea ce înseamnă condamnarea la singurătate. Dacă similarul mai admite vreo comunicare, singurătatea indică izolarea definitivă cu a sa consecinţă ineluctabil letală.

Referinţe bibliografice

1. Bădescu, Ilie. *Teoria latenţelor. Contribuţii la studiul popoarelor*. Bucureşti: Isogep-Euxin, 1997, 338 p.

2. Nemoianu, Virgil. *O teorie a secundarului*. Bucureşti: Univers, 1997, 256 p.

3. Dulcan, Dumitru. *Inteligenta materiei*. Cluj-Napoca: Eikon, 2009, 480 p.

4. B. Nicolescu. *Noi, particula şi lumea*. Iaşi: Polirom, 2002, 312 p.

5. Lazarev, S. N. *Diagnosticarea Karmei*, vol. I. Bucureşti: Stanpress, 2008, 200 p.

6. Barthes, Roland. *Romanul scriiturii*. Bucureşti: Univers, 1997, 380 p.

7. Berdiaev, Nikolai. *Sensul istoriei*. Iaşi: Polirom, 1996, 216 p.

8. Eliade, Mircea. *Mitul eternei reîntoarceri*. Bucureşti: Univers enciclopedic, 1999, 160 p.

9. Ouspensky, P. D. *În căutarea miraculosului. Fragmente dintr-o învăţătură necunoscută*, vol. I. Bucureşti: Prior Pages, 1995, 244 p.

10. Albouy, Pierre. Mythes et mythologies dans la littérature française. Paris: Armand Colin, 2005, 257 p.

11. Ferrari, Anna. *Dicţionar de mitologie greacă şi romană*. Traducere de Emanuela Stoleriu, Dragoş Cojocaru, Dana Zamosteanu. Iaşi: Polirom, 2003, 1000 p.

12. García Márquez, Gabriel. *Un veac de singurătate*. Bucureşti: RAO, 1995, 364 p.

13. Asturias, Miguel Angel. *Romanul latino-american*. Bucureşti: Editura pentru literatură universală, 1964, 154 p.

14. Georgescu, Paul Alexandru. *Valori hispanice în perspectivă românească*. Bucureşti: Cartea Românească, 1986, 409 p.

BDD-A22727 © 2015 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 13:07:48 UTC)